

1
4.0.12.
Fra Rindal. - Pstliget i Møre og Romsdals fylke ligger Rindal. Fra gammel tid var Rindal sammen med Surundal, men i 1858 vart det skilt slik at Rindal vart eget prestegjeld og kommune.

Herredet eller bygda grenser ikke på noen kant til sjøn, det er at kalle inlandtsbygd. Den ligger i Surundals fjord og begynner 2 1/2 mil fra sjøn og grense således mot vest til Surundal, mot syd til Opdal og Romsdal. Mellom disse bygdene og Rindal er store fjellvidder og ubebodd mark. De bekjente Trollkempfeldene, med Trollkötta mitt i fjellpartiet. Mot øst er grensen mot Meldal og Orkdal, mot nord til Sleve og Vinje. Den bebygde del av Rindal grenser kin mot Meldal og Surundal. Unntatt mot Surundal er alle grenser mot sør Trøndelag.

Flatinnholdet er 606,3 km.². Folketallet ved sidste tellning 1917 2475. Dyrtka jordvidd 1917 5 da. med 796 matrikulerte bruk.

Hovednæringsveg jordbruk med krotterhold. Men skogvidda er ganske stor med både barskog og lauvskog at kalle en skogbygd. Fra gammel tid var ikke grenskog, den er kommet i senere år fra sør Trøndelag. Det er bare i reppen-Romsdalsfjordbygda at granstogen er av betydning. Men granstogen har mer og mer lenger og lenger nedover dalen og det ser ut til at den skal sirt og forbringe granstogen.

Den øvre del av bygda iallfall ligger net høgt over havet, så korn dyrkinga har vart mer usikker. Bygg og hvede har vart kornstogene som har vart dyrket. Poteter er en åreiker vekt, men på grunn av lang transport til byer har potetdyrkingen vart kun til eget forbruk både på større og mindre bruk.

Efter biltraffikken kom, har poteter vart utført til både Trondheim og Kristiansund og for byer.

Sporemaal 1). Fra gammel tid var mange husmenn. På
nesten hvert bruk var en husmann, kaldet flur. Nu er
husmannsindets sugen nesten en saga blott. Husmennene har
nu kjøpt si byggekke jord, så de nu er selvstændige brukere.
Husmennene hadde det i allmindeligh brangl og fattigs-
ligt. Et ureyddet plossum på ca. 10-12 mål måtte byggeuren
ofte betale og dele av ter i bygget på sig og hustrus livtid.

Markarøtt var drevet i det store fra gammel tid.
Storparten av dyrkejorda var opp til åker, fjøtt måtte
taks fra markenga. Og markeng var det sigda av både
god og mindre god. Sløtten måtte gjøres både vill og
nåie. Redskapen lya og rive. Både skoglund og der det
det var snauemark så måtte der slås, og det så nåie-
sagt, som muligt helt inn til buer og i og omkring
busker og kjerre måtte alt grass skjeres ned, ikke en buet
gikk stå igjen: Karene slog og kvinnfolkene kom ofter
med riva at rake grasst sammen og brue det utover til
høyreke. Rakingen måtte gjøres så tukt at strå lå igjen.
Med høytoren var det ofte vanskelig å onie. Høyer-

Lassen lates på kott. Der legdes ned en qvatt
stang der høylisset skulle stå, så legdes over stanga
4 kildes vass flure kvicher tværs over stanga. Når høyl
var tukt raket kvinnfolka hølet sammen i muer, så
kjemmet karene det sammen, tok kjemmen med riva
opp på venstre hande aksel og bar det på lasset. Et
allmindeligt lass var mest lakt av 10 kjemmer, og var
det undanren til høylia var flure. Et sommulass høy
med 10 kjemmer vekt ca. 100 kg. kaldet mur. Høyl kjörtes
på bremisled - sedt uten stang under meierne - bremisled-

Sommersledene var lettgjorte med bare to remmer som
stellbandene gikk gjennom til meierne. Sledet bruktes enten
det var til høylia eller støkk. Allmindeligt bare i best.

Redskap som slø, svolk, ballebör eller sådant vites
ikke at ha velt brukt.

2.) Transport av höy.

Utslottmark i närheten av dyrkagårdens työras bildets
 hem till gården eller till uppsatt höylö-oplast på vagn.

De allmindligaste markaslotter var ikke brukte vagn.

På bruk med mye markering varte høytjøring hele
 vinteren, når det var vinn og jøre at tjøre i.

Lessing av høiloss om vinteren: Høyløerne var gamt
 bygde med et fjerkantet rems, silut loa, på den ene
 vegg et tilbygg-loastylet. Før med mye gras var høy
 både i loa og i styket. Var styket bomb lussede larsene
 der. Lessing av vintuloss var vanskeligt: På lønvegg
 som vakte mot styket var en stor glugge ca. 1 meter fra
 jorda. Lussede fra styket førtes sleden inn til høystab-
 ben, så rulltes høy ut til loss. Ved lessing fra loa
 satte staden inn til gluggen, riste stykene lodret
 opp med en spende så de ikke falt ned. Lagde opp
 en bordlapp over sleden med en høivide langs
 sleden på begge sider, så lussedyranet blev bredt.
 Så rulltes høy ut på sleden som ristades jvnt
 utover samtidig at der blev tridd sammen. Når
 lossen var stort omk. lagdes høividen på ca. 7 stykker
 rundt lossen. Så måtte lossen jøres sammen med sterke
 luss. På den ene ende av replet var en høyde-(kloue)
 Når replet var spent rundt lossen måtte kjøreren open-
 de replet omkring midtpartiet på sig og sende kraftigt i
 så lossen kom godt ihjapp. Mange sultedråper er falt
 ved lessing og jøring av høiloss. Larsene måtte plukkes
 og rakes så intet løshøy drypsit av under tjøringen. Så
 det løshøy igjen efter vøring var det et varsel, at loss den
 annen vart det fjertne om vøren, sa folk. På et vinter-
 loss gikk allmindligt 3 sommerloss, men i godt jøre mer.

Lessing av høy fra stakk var vanskeligt, og i stykt
 vint med vind kunde ofte mye høy blise bort. Måten
 med lessingen ombent som fra høyløe.

sp. 2) På dyrkajorda var fra gammel tid brukket
at lesse høyloss på kull-høyfong med stokuister hvers
over-. I senere tid all inntjøring på vogn. Men vogn eller
hjulredskap er ikke av sær gammel dato her i bygden. Det
var omkring 1820-1830 at vognredskap vart noe allmindelig
Før bruktes slide til all kjøring^{med} både sommer og vinter.
Kjørtøiene mekt for en hest. I den gamle tid med slide til
komm og høytjøring var i bratt lende brukket to hester. Trilbit.

Vognstyper til høytjøring og andet bruk på garden: Langvogn,
allmindeligst kaldet kullvogn har siden de var tot i bruk
verst av samme type ombrent som de fra Malbuu Bruk:

Hjulene gått og vel en alen høy, felgen 2 1/2 med 1/4 skoring
Før bilen kom bruktes en vognstyppe noe førre, med høier
hjul og ca 1/2 toms skoring, 3 toms felger.

Bikkvognen eller fallvognen er i senere tid kommet i bruk.
Det var omkring 1890 bikkvognene kom, og da en på nesten
hver gard. Til høyloss som var lurt på kull, som det lurt,
var det alltid brukket høyfong oppå lossen med tangband festet
til stonga på begge ender, og der måtte tangen gått til
så lossene satt gått ikkje under kjøringen. På framenden var
tangbandet afte av edger, tangbandet bak, det ein tangen åb
med, var tang, noe tikkere en som til tømmer. Høyfonga var
på lengde som lossen med 3 rummer, med tvætte i begge ender.

Felles slott i marken var like brukket: Flo to mann i felles.
Kop deltes høyloss i to like store deler og så kjørt like mange
loss til hver del. Fåttadelt: Mange husmenn slo i marken på
lott. Han som slo fikk en halvpart, og ieven av unga den anden.
Denne slotts tiring var i senere år betrakket som prelaten-tiring
for husmanden. Han som iel unga lunte alltid hest uten betaling.
Vindertjøringen måtte begge parter sørge for selv.

Var det om vinteren flere som benyttet samme veg
enten det var ved eller høytjøring, så konfunderes der om at de
i felleskap var med at brakte. Var det noen som holdt sig
under og ikke var med bratingen, men kom når vegen oppbrøt
var alltid holdt for en kvartel lare av en kar.

S.5 til svaret nr.252,emne nr.2 Transport av høy er skrevet på s.3 av svaret nr.253,emne nr.3 Brynet.

allmindelighet i mitten av juli og holt på til i mitten av september. I senere år med mindre markaslott er noe kortere enn. På de større gårdene gikk 4 uker med slott på dyrkajorda, og 3-4 uker i marken.

De gamle var tidelig opp om morgenen og iser i slottonna. I 1700-tallet var visen at stå opp kl.4 i slottonna. Fra 1840-årene og utover til århundred-skiftet var allmindelig morgintid kl.5. I solskinsveir måtte morgentiden nyttes medens doggen varte, da var best at slå.

Fra gammelt tid var alt høy tørket på bakken. Men veiret la ofte store hindringer, og mangen ergelse var at det kom regn på næsten tørt høy. Da måtte såtes. Var det noe tørket, men ikke tørt nokk, såttes såter, og neste dag om det var solskin kastedes såtene, bredde det fint utover og så høyet til lass og kjørt inn. Vogner med grinder på at kjøre høy er ikke av gammel dato. Det var kanskje nedskriveren av dette skrift som innførte metoden at kjøre høyet inn i vogn med grendår på. Han gikk Romsdalsamts landbruksskole i 1896 og der bruktes grinder, og så kom bruksmåten hit, og folket er sers tilfreds og begeistret over måten, det er både mer arbeidsbesparende og letvintere end at lesse loss på koll, som det het, med høytong over losset, sette det gått sammen og så velte det opp på vogn eller slede.

At tørke høy på hersjer var lite brukt før i 1890 årene. Eng med naturligt gras-ekrer uten tilsåing, var graset for smått og fint for hersjing. Noen hersjer av trematerial var tildels brukt fra gammel tid, men bare i det små. I 1883 kjøptes på min fars gård Sæther-taug til hersjing, men var for dyre. Der kjøptes 2 bunter tjurru-taug til kr. 25,00, og rak bare til en kort hersje. At lage hersjer av jernstrong begyntes først i året 1896.